

Die Griekse manuskrip van die *Kindheidsevangelie van Tomas* in Kodeks Sinaitikus (Gr 453) vertaal in Afrikaans¹

Andries van Aarde

Departement Nuwe-Testamentiese Wetenskap

Universiteit van Pretoria

Abstract

The Greek manuscript of the *Infancy Gospel of Thomas* in Codex Sinaiticus (Gr 453) translated into Afrikaans

Fourteen Greek manuscripts and early translations exist of the Infancy Gospel of Thomas. The Greek version in Codex Sinaiticus (Gr 453) represents the most authentic version. The article shows that the reproduction of this Greek manuscript was made possible because of Constantin von Tischendorf's collection of Greek manuscripts and a Latin translation. The aim of this article is to provide an Afrikaans translation of the Greek manuscript in Codex Sinaiticus (Gr 453) in order to purport further investigation into the redactional tendencies found in the manuscript. These tendencies are oriented by motifs in the Ebionite Gospels rather than in Gnosticism.

1. INLEIDING

Die aantal bestaande Griekse manuskripte van die *Kindheidsevangelie van Tomas* (= *KindEvTom*) is relatief min in vergelyking met die teksgetuieis van ander kindheidsevangelies, soos byvoorbeeld dié van die *Evangelie van Pseudo-Matteus* en die *Protoevangelium van Jakobus*. Om te beweer dat die *KindEvTom* in die geskiedenis van die Christendom gewild was, is waarskynlik 'n oordrywing maar – gegewe al die verskillende weergawes wat

¹ Hierdie artikel is geneem uit hoofstuk 3 van die skrywer se D Litt-proefskrif, "Die *Kindheidsevangelie van Tomas* as 'n heroïese mite van die god-kind Jesus in die konteks van die Ebionitiese vroeë Christendom", ingedien in die Departement Antieke Tale, Fakulteit Geesteswetenskappe, Universiteit van Pretoria, in April 2005.

Die *Kindheidsevangelie van Tomas* vertaal in Afrikaans

in soveel lande voorgekom het (kyk Van Aarde 2005, hoofstuk 2 van D Litt-proefskrif) – was dit sonder twyfel van waarde geag. Veertien manuskripte in Grieks en in vertalings mag dalk nie as so baie gereken word nie, maar vir 'n teks soos die *KindEvTom* blyk dit bo verwagting te wees.

Twee aansienlike uitbreidings in die Griekse manuskripttradisie bevestig hierdie waarde. Die reproduksie van hierdie tradisie is moontlik gemaak op grond van soortgelyke tekstkritiese arbeid wat gelei het tot die reproduksie van die Griekse Nuwe Testament waarop moderne vertalings gebaseer is. Die Griekse Nuwe Testament (*Novum Testamentum Graece*) wat gegrond is op die tekstkritiese werk van Eberhard Nestle en Erwin Nestle – geredigeer deur Kurt en Barbara Aland (en andere in samewerking met die Instituut vir Nuwe-Testamentiese Teksnavoring in Münster, Westphalia) – gaan in 'n sekere sin terug na die pionierswerk van Constantin von Tischendorf in die negentiende eeu (kyk Conzelmann & Lindemann 1977:21).² Ook die teks van die *KindEvTom* wat as die mees outentieke gereken word (kyk Van Aarde 2005, hoofstuk 3) hoort tot die “Tischendorf-versameling”. Dit is naamlik die elfde-eeuse anonieme manuskrip van Siprus wat deel uitmaak van Tischendorf se samestelling van die *Kodeks Sinaitikus*. Dit staan staan bekend as die “korter redaksie” van die so genoemde drie “Tischendorf-manuskripte”, te wete *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453).

Die eerste publikasie van die *KindEvTom* in Grieks is dié van J Fabricius (1703:159-167) in die agtiende eeu en daarna die publikasie van die Tischendorf-tekste in die negentiende eeu. Constantin von Tischendorf het op grond van manuskripte aan hom beskikbaar, twee Griekse tekste ('n langer een gebaseer op twee manuskripte [*Evangelium Thomae Graece A*] en 'n korter een gebaseer op een manuskrip [*Evangelium Thomae Graece B*] en 'n derde in Latyn gepubliseer³ (Hock 1995:99).

Die Kanadees, Tony Chartrand-Burke (2001), se Toronto-doktorale dissertasie oor die *KindEvTom* se teks, oorsprong, en teksoorlewering dien as basis van die Griekse teks wat in hierdie artikel gepubliseer word. Chartrand-Burke (van die Atkinson School of Arts and Letters, York University in Toronto, Kanada) het haar ongepubliseerde dissertasie elektronies aan die skrywer van hierdie artikel voorsien met die oog op 'n vertaling en eie navorsing wat tot 'n D Litt-proefskrif in Antieke Tale (Grieks) gelei het (Van Aarde 2005). Sy het 'n noukeurige vergelyking gedoen tussen die vier uitgebreide Griekse manuskripte van die *KindEvTom*, te wete *Kodeks*

² In 1998 is reeds die 27ste edisie van *Novum Testamentum Graece* deur die Deutsche Bibelgesellschaft in Stuttgart uitgegee.

³ Kyk respektiewelik Tischendorf ([1874] 1876):140-157 [*Evangelium Thomae Graece A*], 158-163 [*Evangelium Thomae Graece B*], 164-180) en bespeking van die Grieks van *Evangelium Thomae Graece A* deur Weissengruber (1978:225-226).

Sinaïtikus (Gr 532), *Kodeks Bologna* (Univ 2702), *Kodeks Atheniensis* (*Cod Ath Gr 355*) en *Kodeks Sinaïtikus* (Gr 453).

Die doel van hierdie artikel is om die manuskrip in *Kodeks Sinaïtikus* (Gr 453) in Afrikaans te bied, sodat verdere navorsing oor die inhoudelike redaksionele tendense in hierdie outentieke manuskrip gedoen kan word. 'n Ander resente vertaling is dié van Ronald Hock (1995) in Engels. Chartrand-Burke wys egter daarop dat Hock nie die resultate van die tekskritiese werk van Sever Voicu (1997) en Jacques Noret (1972:412) in ag geneem het nie (kyk Hock 1995:101). In sy reproduksie van 'n betroubare Griekse teks van die *KindEvTom* selekteer Hock nou hier en dan daar van die twee Tischendorf-tekste en maak dikwels ook gebruik van A Delatte (1927) se publikasie van die vyftiende-eeuse manuskrip, bekend as *Kodeks Atheniensis*. Hy laat hom op sekere plekke ook beslissend lei deur De Santos Otero (1967) se Griekse rekonstruksie na aanleiding van die Slawiese vertaling van die *KindEvTom*. Die vertaling wat in hierdie artikel aangebied word, berus egter op my keuse van alleen die Griekse weergawe in *Kodeks Sinaïtikus* (Gr 453).

2. GRIEKSE TEKS EN VERTALING IN AFRIKAANS

Titulus

Τὰ παιδικὰ μεγαλεία τοῦ δεσπότου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Die grootse kindheidsgeskiedenis van ons heerser en verlosser Jesus Christus.⁴

Hoofstuk 1

I. Ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἐγὼ Θωμᾶς Ἰσραηλίτης γνωρίσαι πᾶσιν τοῖς ἐξ ἔθνων ἀδελφοῖς ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς γεννηθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν Βηθλεὲμ κώμη Ναζαρέτ. ὧν ἡ ἀρχὴ ἐστὶν αὕτη.

⁴ Die titel kom nie in een van die Griekse manuskripte voor nie, insluitende *KindEvTom*, *Kodeks Sinaïtikus* (Gr 453). Otero de Santos (1967:37-38) het op grond van sy rekonstruksie van die tiende-eeuse Griekse *Vorlage* van die Slawiese vertaling (kyk Hock 1995:84-85) die volgende titel as waarskynlik die "oorspronklike" gereken: "Die kindheidsgeskiedenis (παιδικὰ) van ons Here Jesus Christus". Constantin von Tischendorf ([1851] 1854:140) het in sy *Evangelia Apocrypha* die titel "Evangelium Thomae" gebruik om na die Griekse weergawe van die *KindEvTom*, *Kodeks Sinaïtikus* (Gr 453) – wat hy in die St Catherine's Monastery in die Sinaïwoestyn gevind het – te verwys. J Thilo (1832:275) het in sy *Codex Apocryphus Novi Testamenti* die titel "Evangelium Thomae Israelitae" gebruik.

Ek, Tomas die Israeliet, het geoordeel dat dit nodig is om aan al die broers wat woon te midde van die heidene,⁵ bekend te maak wat ons Here Jesus, die Christus gedoen het toe hy in ons land in Betlehem, in die dorp Nasaret gebore is. Die begin daarvan is soos volg:

Hoofstuk 2

II. 1 Τὸ παιδίον Ἰησοῦς πενταέτην ἦν καὶ βροχῆς γεναμένης ἔπαιζεν ἐπὶ διαβάσιν ρύακος. καὶ τaráσσοντα ὕδατα τὰ ρύπαρὰ ὄντα συνήγαγεν εἰς λάκκους. καὶ ἐποίηι αὐτὰ καθαρὰ καὶ ἐνάρετα τῇ καταστάσει λόγου μόνου καὶ οὐκ ἔργῳ ἐπιτάξας αὐτοῖς.

Toe die kindjie Jesus vyf jaar oud was, het hy, nadat dit gereën het, by 'n drif van 'n spruit gespeel. En hy het die lopende waters, wat vuil was, in poele afgekeer. En hy het dit onmiddellik helder en waardevol laat word – en die agtergrond hiervan is⁶ dat hy dit met behulp van sy woord alleen en nie bevelend met 'n daad gedoen het nie.

⁵ Die Griekse uitdrukking ἐξ ἔθνῶν word nie vertolk asof die lesers, wat as “broers” aangespreek word, van heidense oorsprong is nie, maar wel dat hulle soos die addressant “Israeliete” is wat hulle te midde van “heidene” bevind. Ronald Hock (1995:105) vertaal hierdie woorde as ‘I, Thomas the Israelite, am reporting to you, all my non-Jewish brothers and sisters’. Met ander woorde die uitdrukking πᾶσιν τοῖς ἐξ ἔθνῶν ἀδελφοῖς word vertolk as dat “Thomas, die Israeliet” aan mense skryf wat nie “Israeliete” (“all my non-Jewish brothers and sisters”) is nie. My vertaling hierbo lokaliseer die skrywer “as Israeliet” binne die konteks van diegene wat hy aanspreek as “broers”. Ek sien hulle nie as “nie-Israeliete” (soos Hock se vertaling en interpretasie) nie, maar inteendeel as “Israeliete” wat woon tussen “nie-Israeliete”. My vertaling en interpretasie van τοῖς ἐξ ἔθνῶν kom ooreen met die algemeen aanvaarde vertaling van 'n soortgelyke Griekse frase in Handeling 10:35 (ἐν παντὶ ἔθνει), naamlik “te midde van elke nasie [=alle nasies]”. Die lokaal aanduidende funksie is die mees voorkomende gebruik van die voorsetel ἐν. Blass / Debrunner ([1896] 1970:141, § 218) wys op voorbeelde in papiri vanuit die Ptolomeïese periode soos ἀνακεχώρηκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, πέμψαι ἐν Βαβυλωνί, τῇ ἀνόδῳ τῇ ἐν τῷ ἱερῷ. Die funksie van die voorsetel ἐξ in die frase ἐξ ἔθνῶν kan op twee maniere verstaan word. Dit word óf in die plek van ἐν as lokaal aanduidend (“den dort befindlichen”) gebruik (kyk Blass / Debrunner 1970:272, §437), soos byvoorbeeld in Matteus 24:17 (μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ), Kolossense 4:16 (τὴν ἐκ τῆς Λαοδικείας [ἐπιστολὴν] ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνώτε, ὅς as aanduiding van “behoort tot” (“bezeichnet ἐξ die Zugehörigkeit” – Blass / Debrunner 1970:272, §437), soos byvoorbeeld Romeine 4:12 (οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς) en Filippense 4:22 (οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας). Wat die uitdrukking πᾶσιν τοῖς ἐξ ἔθνῶν ἀδελφοῖς in *KindEvTom*, *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) betref, kies Hock (1995:105) vir die tweede moontlikheid.

⁶ Die partisipiale konstruksie van die woord ἐπιτάξας word geïnterpreteer as *agtergondskildering* en as sodanig vertaal. Black (2004:124) verduidelik hierdie gebruik van die partisipium soos volg: “The *participle of attendant circumstance* ... is used both to introduce a new action and to focus attention on the main verb. In this construction the tense of the participle is usually aorist, as is the tense of the main verb”

2 Εἶτα ἄρας ἐκ τῆς ὕλεως πηλὸν τρυφερὸν ἔπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία ἰβ. ἦν δὲ σάββατον ὅτε ταῦτα ἐποίει καὶ πολλὰ παιδία ἦσαν σὺν αὐτῷ.

En nadat hy sagte klei vanuit die modder geneem het, het hy twaalf mossies daaruit gemaak. En dit was 'n sabbatdag toe hy dit gemaak het en daar was baie ander kinders saam met hom.

3 Ἴδὼν δέ τις Ἰουδαῖος τὸ παιδίον Ἰησοῦν μετὰ τῶν ἄλλῶν παιδίων ταῦτα ποιοῦντα, πορευθεὶς πρὸς Ἰωσήφ τὸν πατέρα αὐτοῦ διέβαλεν τὸ παιδίον Ἰησοῦν λέγων· ὅτι σάββατον πηλὸν ἐποίησεν ὃ οὐκ ἔξεστιν καὶ ἔπλασεν στρουθία ἰβ.

Toe 'n sekere Judeër die kind Jesus gesien het wat saam met die ander kinders hierdie dinge gedoen het, het hy na sy pa Josef gegaan en oor die kind Jesus valslik die volgende vertel: "Hy het klei op die sabbatdag gemaak wat nie geoorloof is nie en het twaalf mossies gemaak."

4 Καὶ ἐλθὼν Ἰωσήφ ἐπετιμᾶ αὐτὸν λέγων· διὰ τί τὸ σάββατον ταῦτα ποιεῖς; ὁ δὲ Ἰησοῦς συγκροτήσας τὰς χεῖρας μετὰ φωνῆς ἐπιτάξαντα ὄρνεα ἐνώπιον πάντων. καὶ εἶπεν· ὑπάγετε, πετάσθητε ὡς ζῶντες. τὰ δὲ στρουθία πετάσθεντες ἀπήλθαν κεκραγότα.

En Josef het gekom en hom berispe deur te sê: "waarom het jy hierdie dinge op die sabbatdag gedoen?" Maar Jesus, nadat hy (sy) hande geklap het, het met 'n geskreeu in almal se teenwoordigheid beveel en gesê: "weg, vlieg soos lewendes!" Terwyl die mossies uitgesprei het, het hulle tjirpend weggevlieg.

5 Ἴδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ἐθαύμασεν καὶ ἀπήγγειλεν πᾶσιν τοῖς φίλοις αὐτοῦ.

Toe die Fariseër dit sien, was hy verbaas en aan al sy vriende gaan vertel.

Hoofstuk 3

III. 1 Ὁ δὲ υἱὸς Ἄννα τοῦ ἀρχιερέως λέγει αὐτῷ· τί ποιεῖς οὕτως ἐν σαββάτῳ; καὶ λαβὼν κλωνὸν ἰτέας κατέστρεψεν τοὺς λάκκους

καὶ ἐξέχεεν τὸ ὕδωρ ὅνπερ συνήγαγεν ὁ Ἰησοῦς. καὶ τοὺς συναγωγὰς αὐτῶν ἐξήρανε.

En die seun van Annas, die hoëpriester, het vir hom gesê: “waarom maak jy só op die sabbatdag? En nadat hy ’n tak van ’n wilgerboom geneem het, het hy die poele stukkend gemaak en die water wat Jesus bymekaar gebring het, uiteen laat gaan. En hy het hulle versamelings laat opdroog.

2 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὸ γεγονός εἶπεν αὐτῷ· ἄριζος ὁ καρπὸς σου καὶ ξηρὸς ὁ βλάστος σου ὡς κλάδος ἐκκομιζόμενος ἐν πνεύματι βιαίῳ. 3 Καὶ εὐθέως ὁ παῖς ἐκεῖνος ἐξηράνθη.

Toe Jesus sien wat gebeur het, het hy vir hom gesê: “jou vrug (sal wees) sonder wortel en jou spruit verdroog soos ’n tak wat deur ’n sterk wind afgebreek is. En die kind het dadelik verdroog.⁷

Hoofstuk 4

IV. 1 Ἐκεῖθεν πορεύομενου αὐτοῦ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωσήφ καὶ τρέχων ἐκεῖνος ἐρράγη εἰς τὸν ὦμον αὐτοῦ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐπικατάρατός σοι ὁ ἡγεμών σου. καὶ εὐθέως ἀπέθανεν. καὶ εὐθὺς ὁ λαὸς ἐβόησαν ἰδόντες ὅτι ἀπέθανεν. καὶ εἶπαν· πόθεν τὸ παιδίον τοῦτο ἐγεννήθη ὅτι τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ἔργον ἐστίν;

Terwyl hy vandaar saam met sy pa Josef (weg)gegaan het, het iemand⁸ wat aan die hardloop was, teen sy skouer gestamp. En Jesus het vir hom gesê:

⁷ ’n Uitgebreide variante lesing kom voor in die Griekse weergawe van die *KindEvTom* in *Kodeks Atheniensis* [Cod Ath Gr 355] 3:2-3 (kyk Van Aarde 2005:32, voetnotas 38 en 39).

⁸ Alle ander beskikbare variante Griekse teksgetuies (onder andere *Kodeks Sinaitikus* [Gr 532], *Kodeks Bologna* [Univ 2702] en *Kodeks Atheniensis* [Gr 355]) sê dat dit ’n *kindjie* was (παιδίον) wat teen Jesus vas gehardloop het, terwyl die *Kodeks Sinaitikus* [Gr 453] die lesing bevat met alleen ’n demonstratiewe persoonlike voornaamwoord, “daardie hardlopende persoon” (τρέχων ἐκεῖνος), wat hierbo vertaal is as “iemand”.

“Vir jou is vervloek hy wat jou regeer.”⁹ En dadelik het hy gesterf. En meteens het die skare wat gesien het dat hy gesterf het, uitgeskreeu en gesê: “Waar is hierdie kindjie verwek¹⁰ dat sy woord daad word?”

2 Οἱ δὲ γονεῖς τοῦ ἀποθάνοντος παιδίου θεασάμενοι τὸ γεγονός, Ἰωσήφ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐμέμφοντο λέγοντες· ὅθεν τὸ παιδίον τοῦτο ἔχων οὐ δύνασαι οἰκεῖν μεθ’ ἡμῶν ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ. εἰ θέλεις εἶναι ἐνταῦθα δίδαξον αὐτὸν εὐλογεῖν καὶ μὴ καταρᾶσθαι. τὸ γὰρ παιδίον ἡμῶν ἔστερήθημεν.

Maar toe die ouers van die dooie kindjie die ding sien wat gebeur het, het hulle sy pa Josef verwyt deur te sê: “Noudat jy hierdie kindjie het, kan jy nie saam met ons in hierdie dorpie woon nie. As jy wens om hier te wees, leer hom om te seën en nie te vervloek nie. Want die kindjie laat ons verlies ly.

Hoofstuk 5

V. 1 Καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ ὁ Ἰωσήφ· ἵνα τί τοιαῦτα λάλεις; καὶ πάσχουσιν αὐτοὶ καὶ μισοῦσιν ἡμᾶς. καὶ εἶπεν τὸ παιδίον τῷ Ἰωσήφ· φρόνιμα ῥήματά σου ἐγνώσθησαν· πόθεν ἦν τὰ ῥήματά σου οὐκ ἄγνοεῖς· ἐπὶ πέντε διηγήθησαν. κάκεινα οὐκ ἀναστήσουντες καὶ οὗτοι ἀπολήψονται τὴν κόλασιν αὐτῶν. καὶ εὐθέως οἱ ἐγκαλοῦντες αὐτὸν ἐτυφλώθησαν.

En Josef sê vir Jesus: Waarom sê jy sulke dinge? Hulle kry sowel swaar as haat ons. En die kindjie het vir Josef gesê: Wyse woorde is bekend aan jou. Jy is nie oningelig oor vanwaar jou woorde gekom het nie. Hulle is oor 'n vyf[jarige] vertel. En diegene wat nie (hierdie kindjie wat gesterf het) kan opwek nie, sal ook hulle straf ontvang. En onmiddellik het hulle wat hom beskuldig het, blind geword.

⁹ Die uitdrukking ὁ ἡγεμὼν σου verwys klaarblyklik na die anatomiese deel van die liggaam wat die lewe beheer. Alle ander Griekse teksgetuies lees Οὐκ ἀπελεύσει τὴν ὁδὸν σου, bedoelende “Jy sal nie verder gaan nie!”

¹⁰ Die bedoeling van die vraag is waarskynlik om vas te stel vanwaar die “oorsprong” van die kindjie is, dit wil sê wie sy pa is. So byvoorbeeld lees ons in Seneca (*Apocolocyntosis* 5.19) dat die vergoddelikte Augustus (*diuus Augustus* – Sen, *Apocolocyntosis* 10.1) uit ergenis vir keiser Claudius in Grieks vra: “Who are you and from where? From what town are you and who are your parents?” (τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πτε πόλις εἰς ἔδε τοκέες;) (Sen, *Apocolocyntosis* 5.19) (kyk Eden 1984:73).

2 Ὁ δὲ Ἰωσήφ ἐπελάβετο τοῦ ὤτιου αὐτοῦ καὶ ἔτιλεν σφόδρα.

En Josef het hom aan sy oor beetgekry en hard gepluk.

3 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἀρκείτο σοι τὸ ζητεῖν με καὶ εὐρίσκειν μὴ, πρὸς τοῦτο καὶ μὴ λυπίζειν. φυσικὴν ἄγνοιαν ἐπιλαβόμενος καὶ οὐκ εἶδες μετὰ φῶς τί σοῦ εἰμι. Ἴδε, οἶδας μὴ λυπεῖν με. σὸς γάρ εἰμι. καὶ πρὸς σε ἐχειρώθην.

En Jesus het vir hom gesê: “Dit is vir u genoeg om my te soek en my nie te vind nie, maar moenie hieroor bedroef wees nie. Met ’n vanselfprekende onkunde sien u selfs nie met lig dat ek uit u kom nie. Kyk, u weet hoegenaamd nie hoe om my te bedroef nie. Want ek is u s’n en ek is aan u uitgelewer.”

Hoofstuk 6

VI. 1 Καθηγητὴς δέ, οὐ τὸ ὄνομα Ζακχαῖος, ἐστὼς ἀκούσας τοῦ Ἰησοῦ ταῦτα λέγοντος πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰωσήφ ἐθαύμασεν σφόδρα.

En ’n leermeester, wat die naam Saggeus het, staande daar, horende hierdie dinge wat Jesus vir sy pa Josef sê, was baie verbaas.

2 Καὶ εἶπεν τῷ Ἰωσήφ· δεῦρο, δὸς αὐτό, ἀδελφέ, ἵνα παιδευθῇ γράμματα καὶ ἵνα γνῶ πάσαν ἐπιστήμην καὶ μάθῃ στέργειν ἡλικιωτάς, καὶ τιμᾶν γῆρας καὶ ἡδεσθαι πρεσβυτέρους, ἵνα καὶ εἰς τέκνα πόθον κτήσεσθαι ἔξειν ὁμοίως αὐτὰ ἀνταπαιδεύσῃ.

En hy het vir Josef gesê: “Kom, gee hom [vir my], broer, sodat ek hom letters [die alfabet] kan leer en hy alle kennis kan hê en kan leer om tydgenote lief te hê en bejaardes te eer en oudstes te respekteer. En met die doel dat hy weer hulle kan leer om ’n begeerte te ontwikkel om op dieselfde wyse ten opsigte van kinders (te wees).

3 Ὁ δὲ Ἰωσήφ εἶπεν τῷ καθηγητῇ· καὶ τίς δύναται τὸ παιδίον τοῦτο κρατῆσαι καὶ παιδεύσαι; αὐτὸ μὴ μικροῦ ἀνθρώπου

εἶναι νομίσης, ἀδελφέ. ὁ δὲ καθηγητῆς εἶπεν· δός μοι αὐτό, ἀδελφέ, καὶ μή σοι μελέτω.

En Josef het vir die leermeester gesê: “En wie is in staat om hierdie kindjie te beheer en te leer? Oor hóm moet jy nie dink as iemand wat minder as ’n mens is nie, broer!” Maar die leermeester het gesê: “Gee hom vir my, en laat hy nie vir jou sorg verorsaak nie.

4 Τὸ δὲ παιδίον Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν τῷ καθηγητῇ τοῦτον τὸν λόγον· καθηγητῆς ὢν εὐφυῶς ἐξηλθες καὶ τὸ ὄνομα ὃ ὀνομάζει ἀλλότριος τυγχάνεις. ἔξωθεν γάρ εἰμι ὑμῶν. ἔνδοθεν δὲ ὑμῖν δι’ αὐτὴν σαρκικὴν εὐγενίαν ὑπάρχων. σὺ δὲ νομικὸς ὢν, τὸν νόμον οὐκ οἶδες. πρὸς δὲ τὸν Ἰωσήφ λέγει· ὅτε ἐγεννήσω ὢν ἐγὼ σοι παρειστήκειν ἵνα, πάτερ, παιδευθῆς παιδείαν παρ’ ἐμοῦ ἢν ἄλλος οὐκ οἶδεν οὐδὲ διδάξαι δύναται. καὶ τὸ σωτηρίον ὄνομα βαστάσεις.

En die kindjie Jesus het [die leermeester] direk in die gesig gekyk en hierdie woorde vir die leermeester gesê: “Synde ’n leermeester het jy slim uitgedraai, maar die naam waarmee hy [jou] benoem, maak van jou ’n vreemdeling. Immers, ek is van buite julle maar is binne-in julle op grond van hierdie edele liggaam wat ek besit. En jy wat ’n kenner van die wet is, jy ken nie die wet nie.” En vir Josef sê hy: “Toe u gebore is, was ek en het langs u vir u bestaan, sodat, vader, u van my onderrig sal ontvang wat niemand anders ken of kan leer nie. En u sal die naam ‘verlossing’ dra.”

5 Ἐνεβόησαν δὲ Ἰουδαῖοι μέγα καὶ εἶπαν αὐτῷ· ὡς καινοῦ καὶ παράδοξου θαύματος. τάχα πενταετὶς ἦν τὸ παιδίον, καὶ ὡς ποῖα φθέγγεται ῥήματα· τοιούτους λόγους οὐδέποτε οἶδαμεν, οὐδένος εἰρηκότος, οὐδὲ νομοδιδασκάλου, οὐδὲ φαρισαίου τινὸς ὡς τοῦ παιδίου τούτου.

En die Judeërs het hard uitgeroep en vir hom gesê: “O, wat ’n nuwe en ongelooflike wonder! Waarskynlik is die kindjie [maar net] vyf jaar oud en, o, watter woorde spreek hy nie uit nie! Sulke woorde het ons nog nooit geken

nie; niemand het [dit] ooit gesê behalwe hierdie kindjie nie – nóg 'n leermeester van die wet, nóg 'n Fariseër!"¹¹

6 Ἄπεκρίθη αὐτοῖς τὸ παιδίον καὶ εἶπεν· τί θαυμάζετε; μᾶλλον δὲ τί ἀπιστεῖτε ἐφ' οἷς εἶπον ὑμῖν ἀληθῶς ἐστίν· ὅτε ἐγεννήθητε ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ οἱ πατέρες τῶν πατέρων ὑμῶν, οἶδα ἀκριβῶς καὶ ὁ πρῶτον κόσμον κτισθείς.

En die kindjie antwoord hulle en sê: "Waaroor is julle verbaas? Julle glo dit eerder nie, dat dit wat ek vir julle gesê het, die waarheid is. Toe julle gebore is – en ons vaders en die vaders van julle vaders – het ek en hy wat voor die kosmos geskape is, noukeurig [reeds] geweet."

7 Ἀκούσαντες δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἐφιμώθησαν, λαλῆσαι μηκέτι δυνηθέντες πρὸς αὐτόν. προσελθὼν δὲ αὐτοῖς ἐσκριτᾶ καὶ ἔλεγεν· ἔπαιζον πρὸς ὑμᾶς ἐπειδὴ οἶδα μικροθαύμαστοί ἐστε καὶ τοῖς φρονίμοις ὀλίγοι.

Die hele skare wat [hom] gehoor het, was sprakeloos omdat hulle nie in staat was om meer [iets] vir hom te sê nie. Maar Jesus wat hulle genader het, het teenoor hulle uitgevaar en gesê: "Ek het saam met julle gespeel want ek het geweet dat julle deur nietige dinge beïndruk word en beperk in denke is."

8 Ὡς οὖν ἔδοξαν παρηγορεῖσθαι ἐπὶ τῇ παρακλήσει τοῦ παιδίου, ὁ καθηγητὴς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· δεῦρο, ἄγαγε αὐτὸ εἰς τὸ παιδευτήριον καὶ ἐγὼ διδάξω αὐτὸ γράμματα. ὁ δὲ Ἰωσήφ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ παιδευτήριον. καὶ ὁ διδάσκαλος κολακεύσας αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ διδασκαλεῖον. καὶ ἔγραψεν αὐτῷ ὁ Ζακχαῖος τὸν ἀλφάβητον καὶ ἤρξατο ἐπιστοιχίζειν αὐτῷ. καὶ λέγει τῷ αὐτῷ γράμμα πλεονάκις. τὸ δὲ παιδίον οὐκ ἀπεκρίνατο αὐτῷ. πικρανθεὶς δὲ ὁ καθηγητὴς ἔκρουσεν αὐτὸ εἰς τὴν κεφαλὴν. τὸ δὲ παιδίον ἤγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ σε θέλω παιδεῦσαι μᾶλλον ἢ

¹¹ Die variasie in die verskillende vertalings oor wie die "antagoniste" is, plaas *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) se beklemtoning dat Jesus se opponente 'n "leermeester van die wet en Fariseër" is, in bepaalde reliëf. Die Siriese vertaling het "priesters en leermeesters"; die Georgiaanse vertaling "oudstes"; die Ethiopiese vertaling "profete" en die *Evangelie van Pseudo-Matteus* "Fariseërs en skrifgeleerdes".

παιδευθῆναι παρά σου. ἐπειδὴ οἶδα τὰ γράμματα ἃ σὺ διδάσκεις ἀκριβῶς πολλοὺς κρειττωτέρους σου. καὶ ταῦτα ἐμοί εἰσιν ὥσπερ χαλκὸς ἢ χῶν ἢ κύμβαλος ἀλαλάζον· ἄτινα οὐ παρίστησι τὴν φωνὴν ἢ τὴν δόξαν οὔτε τὴν δύναμιν τῆς συνέσεως.

Toe dit lyk asof hulle deur die kindjie se verduideliking getroos is, het die leermeester vir sy pa gesê: “Kom, bring hom in na my skool toe en ek hom [die] alfabet¹² leer.” En Josef wat [hom] by sy hand gevat het, het hom na die skool weggelei. En die leermeester, wat hom mooi behandel het, het hom in die plek van onderrig¹³ ingeneem. En Saggeus het vir hom die alfabet neergeskryf en begin om vir hom die [letters se betekenis] oop te maak. En hy vir hom ’n letter oor en oor herhaal. Maar die kindjie het hom nie geantwoord nie. Die geïrriteerde leermeester het hom op die kop geslaan. En die kindjie het kwaad geword¹⁴ en vir hom gesê: “Ek wil eerder [jou] onderrig gee as om van jou onderrig te ontvang. Want ek ken die letters wat jy [vir my] leer, baie meer noukeurig as jy. En vir my is hierdie dinge soos ’n slanende klok of weergalmende simbaal wat nie óf ’n geluid óf eer óf die vermoë van insig verteenwoordig nie.”

9 Παυσάμενον δὲ τῆς ὀργῆς τὸ παιδίον εἶπεν ἀφ’ ἑαυτοῦ τὰ γράμματα πάντα ἀπὸ τοῦ ἄλφα ἕως τοῦ Ω μετὰ πολλῆς ἐξετάσεως καὶ τρανῶς. ἐμβλέψας τῷ καθηγητῇ εἶπεν αὐτό· ἄλφα μὴ εἰδῶς τὸ κατὰ φύσιν, τὸ βῆτα πῶς διδάσκεις ἄλλον; ὑποκριτά, εἰ οἶδας πρῶτον δίδαξόν με τὸ ἄλφα καὶ τότε σοι πιστεύσω λέγειν τὸ βῆτα. εἶτα ἤρξατο ἀποστοματίζειν τὸν διδάσκαλον περὶ τοῦ ᾠ στοιχείου. καὶ οὐκ ἴσχυσεν αὐτῷ εἰπεῖν.

Toe die kindjie opgehou het om kwaad te wees, het hy van uit homself al die letters vanaf Alfa to Omega met groot noukeurigheid en duidelikheid opgesê. En terwyl hy vir die leermeester reguit in die gesig gekyk het, het hy vir hom gesê: “Jy, wat die Alfa nie na dié se natuur ken nie, hoe kan jy ’n ander die Beta leer? Huigelaar, as jy die eerste weet, leer my die Alfa. En dan sal ek jou met betrekking tot die Beta glo.” Daarna het hy begin om die leermeester ten

¹² Dit wil sê, om hom te leer lees en skryf.

¹³ Twee verskillende woorde word vir “skool” gebruik, naamlik τὸ παιδευτήριον en τὸ διδασκαλεῖον.

¹⁴ Hierdie negatiewe reaksie van Jesus kom nie in die vertaalde weergawes voor nie.

opsigte van die eerste letter te ondervra, en hy was nie by magte om hom te antwoord nie.

10 Ἐκούντων δὲ πολλῶν λέγει τῷ καθηγητῇ· ἄκουε, διδάσκαλε, καὶ νόει τὴν τοῦ πρώτου στοιχείου τάξιν. καὶ πρόσχες ὧδε πῶς ἔχει κανόνας ὄξους καὶ χαρακτῆρας μέσων οὓς ὀράς ὄξυνομένους, διαβαίνοντας, συναγομένους, ἐξέρποντας, ἀφελκομένους, ὑψουμένους, χορεύοντας, βεληφορούντας, τρισήμους, διστόμους, ὁμοσχῆμους, ὁμοπολεῖς, ὁμογενεῖς· ἐπαρτικούς, ζυγοστάτας, ἰσομέτρους, ἰσομόρους κανόνας ἔχων τὸ ἄλφα.

Terwyl baie [mense] hoor, sê hy vir die leermeester: “Hoor, leermeester¹⁵ die ordening [= vorm] van die eerste beginsel en let vervolgens op hoe dat dit lyne het en ’n middelpunt wat jy sien gemeenskaplik weerskante toe strek; [lyne] wat saamgaan, opgaan, in die rondte gaan, drie tekens, verwant, ten dienste van mekaar [= lyne in gelyke mate = die Alfa het lyne van gelyke mate]. Daarna kry jy die Alfa.”¹⁶

Hoofstuk 7

VII. 1 Ἐκούσας δὲ ὁ καθηγητῆς τὴν τοιαύτην προσηγορίαν, τοὺς τοιούτους κανόνας τοῦ πρώτου γράμματος, εἰρηκότος τοῦ Ἰησοῦ, ἠπορήθη ἐπὶ τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν καὶ ἀπολογίαν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ καθηγητῆς· οἴμοι, οἴμοι, ἠπορήθην ὁ ταλαίπωρος ἐγώ, ἔμαυτὸν αἰσχύνην παρέσχον ἐπικατασπασάμενος.

¹⁵ Twee verskillende Griekse woorde (eersgenoemde in die datief en laasgenoemde as vokatief) word vir “leermeester” gebruik, naamlik καθηγητῇ en διδάσκαλε.

¹⁶ Die vertaling van die beskrywing van die letter in die Grieks is problematies. Verskeie teksvariasies word voorgestel om sover as moontlik ’n sinvolle vertaling moontlik te maak (vgl Hofmann 1851:222-223; Meyer 1904b:138). Die bedoeling van die weergawe in die Griekse manuskrip in *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) is myns insiens betroubaar weergegee in die “verwerking” in *KindEvTom*, *Kodeks Bologna* (Univ 2702) (kyk opmerkings oor hierdie verkorte twaalf hoofstukke weergawe in Van Aarde 2005, hoofstuk 2). My vertaling hierbo is na aanleiding van hierdie “geredigeerde” Griekse teks: Εἶτα καὶ αὐθις λέγει· ἄκουσον, διδάσκαλε, τὴν τάξιν τοῦ πρώτου στοιχείου τάξιν, καὶ πρόσχες ὧδε πῶς ἔχει κανόνας καὶ μεσαχαρακτῆρας, οὓς ὀράς ξυνοὺς διαβαίνοντας, συναγομένους, ὑψουμένους, χορεύοντας, βαλεφεγγούντας, τρισήμους, ὁμογενεῖς, ὑπάρπουχους ζυγοστάτας, ἰσομέτρους κανόνας ἔχει τὸ Α.

En toe die leermeester Jesus so 'n toespraak oor sulke prinsipes van die eerste letter hoor sê, was hy radeloos oor so 'n onderrig en apologie van hom. En die leermeester het gesê: “Weë, weë my, ek die ellendige is verward¹⁷ want ek het skande¹⁸ oor myself gebring toe ek [die kindjie] nader gebring het.”

2 Τὸ παιδίον τοῦτο ἄρον ἀπ’ ἐμοῦ, ἀδελφέ. οὐ γὰρ φέρω τὸ αὐστηρὸν τοῦ βλέμματος αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν τρανὸν τὸν λόγον αὐτοῦ. ἀπλῶς τὸ παιδίον τοῦτο γηγενῆς οὐκ ἔστιν καὶ τοῦτο δύναται καὶ τὸ πῦρ δαμάσαι. τάχα τοῦτο τὸ παιδίον πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἦν. ποία γαστήρ τοῦτο ἐγέννησε ἢ ποία μήτρα ἐξέθρεψεν, ἐγὼ ἀγνοῶ. οἴμοι, ἀδελφέ, ἐξηγεῖ με, οὐ παρακολουθῶ τῇ διανοίᾳ μου. ἠπάτησα ἑμαυτόν, ὁ τρισάθλιος ἐγώ· ἠγούμην ἔχειν μαθητὴν, καὶ εὐρέθην ἔχων διδάσκαλον.

“Neem hierdie kindjie weg van my, broer, want ek kan die strengheid van sy blik nie verdra nie en ook nie die helderheid van sy woord nie.¹⁹ Hierdie kindjie is gladnie op hierdie plek gebore nie en hý kan selfs vuur tem. Miskien was hierdie kindjie al daar voor die geskape wêreld. Watter moederskoot het aan hom geboorte gegee of watter soort moeder het [hom] gevoed. Ek weet nie! Weë my, broer, hy maak van my 'n idioot. Ek sal my verstand nie kan volg nie. Ek het myself gekul, ék driemaal ellendige! Ek het gedink om 'n leerling te kry en ek is met 'n leermeester bevind.”

3 Ἐνθυμοῦμαι, φίλοι, τὴν αἰσχύνην μου ὅτι γέρων ὑπάρχω καὶ ὑπὸ παιδίου νενίκημαι. καὶ ἔχω ἔκκειςαι καὶ ἀποθανεῖν ἢ φυγεῖν τῆς κώμης ταύτης διὰ τὸ παιδίον τοῦτο. οὐ δύναμαι γὰρ, οὐκ ἔστι ὀραθῆναι εἰς ὄψιν πάντων μάλιστα τῶν ἰδόντων ὅτι ἐνικήθην ὑπὸ παιδίου πάνυ μικροῦ. τί δὲ ἔχω εἰπεῖν ἢ διηγῆσασθαί τινι περὶ ὧν

¹⁷ Die ander Griekse manuskripte bevat ook hierdie reaksie van die leermeester.

¹⁸ Terwyl die Griekse manuskripte dieselfde verwysings bevat, is dit opvallend dat die vertalings die verwysing na die “skande” van die leermeester verander: die Siriese vertaling lees “moeilikheid”, die Georgiëanse vertaling lees “hierdie ding”, en die Ethiopiese laat dit weg.

¹⁹ Weer eens, terwyl die ander Griekse manuskripte die lesing in *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) ondersteun, verswyg die vertalings die opmerking dat die leermeester “nou eenmaal nie nog sy woord wil hoor, nog kan verstaan nie” (my vertaling van die teks in *KindEvTom*, *Kodeks Atheniensis* [Gr 355]: οὐδὲ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀκούσαι ἅπαξ ἢ νοῆσαι).

προέθηκέν μοι κανόνας τοῦ πρώτου στοιχείου; ἀληθῶς ἀγνοῶ, φίλοι· οὔτε γὰρ ἀρχὴν οὐδὲ τέλος ἐπίσταμαι.

Vriende, ek peins oor my skande, want ek is 'n ou man en is deur 'n kindjie oorwin. En ek moet uitgewerp word en doodgaan, of ek moet van hierdie dorpie vlug as gevolg van hierdie kindjie. Ek kan nie, want dit is nie moontlik om in die sig te verskyn van veral almal wat gesien het dat ek deur 'n baie klein kindjie oorwin is nie. Wat het ek om iets oor die beginsels van die eerste letter wat aan my voorgelê is, te vertel? Waarlik vriende, ek weet nie. Want ek verstaan nie die begin of einde [daarvan] nie.

4 Τοιγαροῦν, ἀδελφὲ Ἰωσήφ, ὕπαγε αὐτὸ μετὰ σωτηρίας εἰς τὸν οἶκόν σου. τοῦτο γὰρ τὸ παιδίον τί ποτε μέγα ἐστίν, ἢ θεός, ἢ ἄγγελος, ἢ τί εἶπω οὐκ οἶδα.

Daarom, broer Josef, neem hom weg met verlossing na jou huis toe, want hierdie kindjie is een of ander iets groots: óf 'n god óf 'n engel óf wat ek moet sê, weet ek nie.

Hoofstuk 8

VIII.1 Τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἐγέλασεν καὶ εἶπεν· νῦν καρποφορεῖτωσαν τὰ ἄκαρπα καὶ βλέπετωσαν οἱ τυφλοὶ καὶ φρονέτωσαν οἱ ἄσοφοι τῇ καρδίᾳ ὅτι ἐγὼ ἄνωθεν πάρειμι ἵνα τοὺς κάτω ρύσωμαι καὶ εἰς τὰ ἄνω καλέσω, καθὼς διεστείλατό με ὁ ἀποστείλας με πρὸς ὑμᾶς.

Die kindjie Jesus het gelag en gesê: Nou, laat die onvrugbare vrug dra en die blindes sien en die wat dwaas in die hart is, insig verkry. Want ek is van bo sodat ek diegene van onder kan red en na bo kan roep, soos die Een wat my na julle gestuur het, beveel het.

2 Καὶ εὐθὲως ἐσώθησαν πάντες ὑπὸ τὰς κατάρσας αὐτοῦ πεπτωκότες καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα παροργίσει αὐτὸν ἀπὸ τότε.

En onmiddellik is almal wat slagoffers van sy vervloeking was, gered en niemand het gewaag om hom van toe af kwaad te maak nie.

Hoofstuk 9

ΙΧ. 1 Πάλιν δὲ μεθ' ἡμέρας πολλάς ἔπαιζεν ὁ Ἰησοῦς μετὰ καὶ ἑτέρων παιδίων ἐν τινι δώματι ὑπερώω. ἐν δὲ τῶν παιδίων πεσῶν ἀπέθανεν. ἰδόντες δὲ τὰ ἄλλα παιδία ἀπῆλθον εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. κατέλιπον δὲ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

En weer, na baie dae, was Jesus besig om te speel op die dak van 'n sekere huis saam met ook ander kinders. Maar een van die kinders wat (af)geval het, het gesterf. Die ander kinders wat dit gesien het, het na hulle huise weggegaan en vir Jesus alleen agtergelaat.

2. Καὶ ἐλθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνηκότος παιδίου ἐνεκάλουν τῷ Ἰησοῦ λέγοντες. σὺ κατέβαλες τὸ παιδίον ἡμῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγὼ οὐ κατέβαλον αὐτό.

En die ouers van die kindjie wat dood is, het gekom en vir Jesus verkwalik deur te sê: “Jy het ons kindjie afgestamp.” Maar Jesus het gesê: “Ek het hom nie afgestamp nie.”

3 Ἐκείνων δὲ ἐμμαυνομένων καὶ κραζόντων κατέβη Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ στέγου καὶ ἔστη παρὰ τὸ πτώμα καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλη λέγων· Ζῆνον, Ζῆνον—τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ—, ἀνάστα καὶ εἰπέ εἰ ἐγὼ σε κατέβαλον. καὶ ἀναστὰς εἶπε· οὐχί, κύριε. καὶ ἰδόντες ἐθαύμασαν. καὶ λέγει αὐτῷ πάλιν ὁ Ἰησοῦς· καὶ κοιμοῦ. καὶ οἱ γονεῖς τοῦ παιδίου ἐδόξασαν τὸν Θεὸν καὶ προσεκύνησαν τὸ παιδίον Ἰησοῦν.

En terwyl daardie mense skel en skreeu, het Jesus van die dak afgeklim²⁰ en langs die lyk gaan staan en met 'n harde stem uitgeroep en gesê: “Zeno, Zeno – want dit was sy naam – staan op²¹ en sê of ek jou afgestamp het.” En

²⁰ *Kodeks Atheniensis* (Gr 355) lees “afgespring” (κατεπήδησεν). Die Ethiopiese vertaling het in plaas van dat Jesus van die dak afgeklim/afgespring het, vertaal: “Jesus het na die graf [van die dooie kindjie] gegaan” (Chartrand-Burke, “Text and Translation”, nota 113). Tony Chartrand-Burke het haar 2001 ongepubliseerde werk elektronies aan die skrywer van hierdie studie voorsien. Verwysings na bladsynommers in hierdie werk is as gevolg van die elektroniese formaat nie moontlik nie. Waar daar na voetnotas in haar werk verwys word, word die titel van die hoofstuk in haar ongepubliseerde werk bygevoeg ter wille van duideliker identifisering.

²¹ Die vroeë vertalings bevat nie die imperatief om “op te staan” nie.

nadat hy opgestaan het, het hy gesê: “Nee, Here.”²² En toe hulle [dit] sien, was hulle verbaas. En Jesus het weer vir hom gesê: “En slaap.” En die ouers van die kindjie het God geprys en die kindjie Jesus aanbid.

Hoofstuk 10

Χ. 1 Ἦν δὲ τὸ παιδίον Ἰησοῦς ὡς ἑτῶν ἑπτὰ καὶ ἐπέμφθη ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας γεμίσαι ὕδωρ. ἐν δὲ τῇ ὑδρίᾳ ἦν ὁ ὄχλος πολὺς κρουσθεῖσα ἡ κάλπη ἀπέρραγεν.

Die kindjie Jesus was ongeveer sewe jaar oud²³ en is gestuur deur sy moeder Maria om water [in ’n kruik] te vul. Maar daar was ’n groot skare by die watersisterne. Nadat dit [teen die skare] gestamp is, het die kruik gebreek.

2 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπλώσας τὸ παλίον ὃν βεβλημένος, ἐγέμισεν τὸ ὕδωρ καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Μαρία δὲ ἰδοῦσα ὃ ἐποίησεν σημεῖον ὃ Ἰησοῦς κατεφίλει αὐτὸν λέγουσα· κύριε ὁ Θεὸς μου εὐλόγησον τὸ τέκνον μου. ἐφόβουντο γὰρ μή τις αὐτὸ βασκάνη.

En nadat Jesus die bokleed wat hy om hom gehang het, oorgesprei het, het hy dit met die water gevul en na sy moeder gebring. Maria wat die teken²⁴ wat Jesus laat gebeur het, gesien het, het hom gesoen en gesê: “Here, my God, seën my kind,” want sy was bang dat iemand op hom die bose oog sal gooi.

²² Die Griekse manuskripte in *Kodeks Atheniensis* (Gr 355) en *Kodeks Bologna* (Univ 2702) lees respektiewelik: “nee, Here, u het my nie neergegooi nie maar orgewek” (οὐχί, κύριε, οὐ κατέβαλας ἀλλὰ ἀνέστησας) en “Here, u het my nie afgestamp nie, maar vir my wat dood was, lewendig gemaak” (κύριε, οὐ σύ με κατέβαλας, ἀλλὰ νεκρὸν ὄντα με ἐζώωσας).

²³ Die weergawe in die Ierse gedig (*MS G 50*) sê ook dat Jesus sewe jaar oud was. [Die Oud-Latynse teks van die *KindEvTom* het waarskynlik gedurende die agste eeu Ierland bereik waar dit in ’n Ierse gedig omskep is (kyk National Library of Ireland, *MS G 50*).] Al die ander Griekse manuskripte asook die *Evangelie van Pseudo-Matteus* dui Jesus as ses jaar oud aan. In die Koptiese teks, die *Apokryphon van Jeremia* (kyk Kuhn 1970:95-135, 291-350) word ’n soortgelyke verhaal van die jong Esra in Babilonië vertel. In hierdie verhaal word ook Esra deur ’n leermeester vereer en word die Lukaanse woorde (2:51 e v) oor Jesus ook ten opsigte van Esra gesê: hy het daagliks in kennis en statuur gegroei. Die leermeester lewer oor Esra die Moses-tipe uitspraak dat Esra die volk van God uit gevangenskap sal bevry: Josefus, *Ant* 2.210-211: “hy [Moses] sal die Hebreuse nasie vanuit hulle gevangenskap in Egipte red”; “My [Miriam se] moeder sal geboorte gee aan ’n seun [Moses] wat Israel sal red” (*Meg* 14.2) (kyk Jastrow 1975:601). Hierdie tipe uitsprake het wyd in eerste-eeuse Palestynse kringe voorgekom (kyk Van Aarde 2004).

²⁴ Die “Johannese” woord “teken” (σημεῖον) kom net hier voor in *KindEvTom*, *Kodeks Sinaïtikos* (Gr 453), is heeltemal afwesig in die vroeë vertalings, maar talryk in die Griekse manuskripte in *Kodeks Atheniensis* [Gr 355] en in *Kodeks Sinaïtikos* (Gr 532) (kyk Van Aarde 2005, hoofstuk 2, voetnota 3).

Hoofstuk 11

XI. 1 Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ σπόρου σπείροντος τοῦ Ἰωσήφ ἔσπειρεν καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἓνα κόρον σίτου.

Toe Josef indertyd saad gesaai het, het ook die kindjie Jesus een maat koring gesaai.²⁵

2 Καὶ ἐθέρισεν ὁ πατήρ αὐτοῦ κόρους ῥ̄ εγάλους. καὶ ἐχαρίσατο πτωχοῖς καὶ ὀρφανοῖς. ἦρεν δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ σπόρου τοῦ Ἰησοῦ.

En sy vader het 100 groot maat ge-oes. En hy het dit vir die armes en die vaderlose kinders gegee. En Josef het van Jesus se koring gevat.

Hoofstuk 12

XII. 1 Ἐγένετο δὲ ὡς ἑτῶν ὀκτώ. καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τέκτονος ὄντος καὶ ἐργαζομένου ἄροτρα καὶ ζυγούς, ἔλαβεν κράββατον παρά τινος πλουσίου ἵνα αὐτὸν ποιήσῃ μέγαν πάνον καὶ ἐπιτήδειον. καὶ τοῦ ἐνὸς κανόνος τοῦ καλουμένου κολοβωτέρου ὄντος καὶ, μὴ ἔχοντος τὸ μέτρον, ἦν λυπούμενος ὁ Ἰωσήφ καὶ μὴ ἔχων τί ποιῆσαι. προσέλθων τὸ παιδίον τῷ πατρὶ αὐτοῦ λέγει· θές κάτω τὰ δύο ξύλα καὶ ἐκ τοῦ σου μέρους ἴσοποίησον αὐτά.

En hy was ongeveer agt jaar oud. En sy vader wat 'n houtwerker was en ploee en jukke gemaak het, het 'n bed van 'n sekere ryk man geneem om vir hom 'n groot en geskikte slaapbank te maak. En toe die een reguit plank korter was as die so genoemde korresponderende een, omdat dit nie die (regte) lengte gehad het nie, was Josef mismoedig en het nie geweet wat om te doen nie. Nadat die kindjie na sy Pa gekom het, sê hy [vir hom]: "Sit die twee planke neer en maak dit gelyk langs jou sye."

2 Καὶ ἐποίησεν ὁ Ἰωσήφ καθὼς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἔστη δὲ τὸ παιδίον ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους καὶ ἐκράτησεν τὸ κολοβὸν ξύλον, καὶ

²⁵ Die verskille in die verskillende weergawes dra nie by tot die nadere identifisering van die tyd, plek en doel van die skrywe van die *KindEvTom* nie, byvoorbeeld in die Griekse manuskripte word vermeld dat toe Jesus sy maat saad gesaai het, hy saam met sy Pa uitgegaan het (ἐξῆλθεν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ – *Kodeks Atheniensis* [Gr 355]. Die Siriese vertaling, weer, sê dat Jesus "gespeel" het toe sy Pa saad gesaai het.

ἐξέτεινεν αὐτό. καὶ ἴσον ἐποίησεν μετὰ τοῦ ἄλλου ξύλου. καὶ εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· μὴ λυποῦ ἀλλὰ ποίει ὃ θέλεις. ὁ δὲ Ἰωσήφ περιλαβὼν κατεφίλει αὐτὸν λέγων· μακάριός εἰμι ἐγώ, ὅτι τοῦτον παιδίον ἔδωκέν μοι ὁ Θεός.

En Josef het gedoen soos Jesus vir hom gesê het. Die kindjie het by die ander punt gaan staan en die korter plank stewig vasgevat, en hy het dit gerek. En hy het [dit] gelyk met die ander plank gemaak. En hy het vir sy Pa gesê: “Moenie mismoedig wees nie, maar maak wat u goed dink.” En Josef het hom omhels en gesoen en gesê: “Geseënd is ek, want God het hierdie kindjie vir my gegee.”

Hoofstuk 13

XIII. 1 Ἴδὼν δὲ Ἰωσήφ τὸ φρόνημα καὶ νουνεχὲς αὐτοῦ ἠβούλει μὴ εἶναι αὐτὸ ἄπορον γραμμάτων ἀλλὰ παρέδωκεν αὐτὸν ἕτερον διδάσκαλον. καὶ ὁ διδάσκαλος γράψας αὐτοῦ τὸν ἀλφάβητον ἔλεγεν· εἶπέ, ἄλφα.

Toe Josef sy verstand en insig gesien het, wou hy nie hê dat hy onbekend met die alfabet moet wees nie, maar vir 'n ander leermeester oorgegee. En die leermeester wat vir hom die alfabet neergeskryf het, het gesê: “Sê Alfa.”

2 Τὸ δὲ παιδίον λέγει· σύ μοι πρῶτον εἶπέ τί ἐστὶν τὸ βῆτα κάγω σου ἐρῶ τί ἐστὶν τὸ ἄλφα. πικρανθεὶς δὲ ὁ καθηγητῆς ἔκρουσεν αὐτό. καὶ κατηράσατο αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔπεσεν ὁ καθηγητῆς καὶ ἀπέθανεν.

Maar die kindjie het gesê: “Sê jý eers vir my wat is die Beta en ek sal jou vertel wat die Alfa is.” En die leermeester, wat hom vererg het, het hom [op sy kop] geslaan. En Jesus het hom vervloek en die leermeester het geval en gesterf.

3 Καὶ τὸ παιδίον ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ. καὶ Ἰωσήφ καλέσας τὴν ματέρα αὐτοῦ παρήγγειλε αὐτῇ· μὴ ἀπολύση αὐτὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἵνα μὴ ἀποθνήσκωσιν οἱ παροργίζοντες αὐτόν.

En die kindjie het na sy huis na sy ouers gegaan. En Josef, wat sy moeder geroep het, het haar beveel: “Moenie hom uit die huis laat gaan, sodat hulle wat hom kwaad maak, nie sterf nie.”

Hoofstuk 14

XIV. 1 Καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς πάλιν ἕτερος καθηγητῆς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ· δεῦρο, ἀδελφέ, δός μοι αὐτὸ εἰς τὸ παιδευτήριον ἵνα μετὰ κολακείας δυνήσωμαι αὐτὸ διδάξαι γράμματα. ὁ δὲ Ἰωσήφ εἶπεν αὐτῷ· εἰ θαρρεῖς, ἀδελφέ, ἄγαγε αὐτὸ μετὰ σωτηρίας. καὶ ὁ διδάσκαλος λαβόμενος τὸ παιδίον ἐκ τῆς χειρὸς ἀπήγαγεν μετὰ φόβου καὶ ἀγῶνος πολλοῦ. τὸ δὲ παιδίον ἠδέως ἔπορεύετο.

En na sekere aantal dae het 'n ander leermeester vir sy pa Josef gesê: “Kom, broer, gee hom vir my in my skool sodat ek met vleierey hom die alfabet kan leer.” En Josef het vir hom gesê: “As jy die moed het, broer, vat hom met redding.”²⁷ En die leermeester het die kindjie aan die hand gevat en met baie vrees en stryd weggelei. Maar die kindjie het soet saamgeloop.²⁸

2 Καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ διδασκαλείῳ, εὗρεν βιβλίον ἐν τῷ ἀναλογίῳ κείμενον, καὶ λαβὼν αὐτὸ οὐκ ἀνεγίνωσκεν τὰ γεγράμμενα διὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτὰ ἐκ νόμου Θεοῦ ἀλλὰ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπεφθέγγετο ῥήματα φοβερά ὥστε τὸν καθηγητὴν ἀντικρυς καθιζόμενον ἠδέως πάντα ἠκούει αὐτῷ καὶ παρεκάλει αὐτὸ ἵνα πλείονα εἴπη, τὸ δὲ παρεστῶτα ὄχλον ἐκπληττέσθαι ἐν τοῖς ὁσίοις ῥήμασιν αὐτοῦ.

En nadat hy die skool binnegegaan het, het hy 'n boekrol gekry wat op die kateder gelê het. En toe hy dit geneem het, het hy nie die letters gelees nie omdat dit nie van die wet van God was nie. Maar hy het sy mond oopgemaak en verskriklike woorde uitgespreek met die gevolg dat die leermeester wat

²⁶ Die bywoord ἠδέως kan beteken: soet, graag, bly.

²⁷ Die uitdrukking “met redding” (μετὰ σωτηρίας) het die “soteriologiese” implikasie dat Jesus vir die leermeester verlossing kan meebring, indien die leermeester insig in die identiteit van Jesus as kind-god sou hê.

²⁸ Jesus tree onafhanklik van Josef op, hoewel die positiewe houding van Josef duidelik in die agtergrond aanwesig is.

teenoor [hom] gesit het, met vreugde alles gehoor en hom aangemoedig het om meer te sê. Die skare wat teenwoordig was, was verbaas oor sy heilige woorde.

3 Ὁ δὲ Ἰωσήφ ταχέως ἔδραμεν εἰς τὸ διδασκαλεῖον ὑπονόησας μηκέτι οὗτος ὁ καθηγητῆς ἀπειρός ἐστιν καὶ πάθη. εἶπεν δὲ ὁ καθηγητῆς τῷ Ἰωσήφ· ἵνα ἴδῃς,²⁹ ἀδελφέ, ὅτι ἐγὼ μὲν τὸ παιδίον σου παρέλαβον μαθητὴν, αὐτὸ πολλῆς χάριτος καὶ σοφίας μεστόν ἐστιν. τοιγαροῦν, ἀδελφέ, ἀπάγε αὐτὸν μετὰ σωτηρίας καὶ εἰς [τὸν] οἶκόν σου.

En Josef het dadelik na die skool gehardloop, menende dat hiérdie leermeester nie ervare is nie en sal ly. Maar die leermeester het vir Josef gesê: “Weet broer, ek het jou kindjie as leerling ontvang, [maar] hy is vol van groot genade en wysheid. En daarom, broer, neem hom met redding na jou huis toe.”

4 Ὁ δὲ εἶπεν τῷ καθηγητῇ· ἐπειδὴ ὀρθῶς ἐλάλησας καὶ ὀρθῶς ἐμαρτύρησας, διὰ σε καὶ ὁ πληγεὶς σωθήσεται. καὶ παραχρῆμα ἐσώθη κακεῖνος ὁ καθηγητῆς. ὁ δὲ λαβόμενος τὸ παιδίον ἀπήγαγεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

En hy het vir die leermeester gesê: “Aangesien jy reg gepraat en reg getuig het, sal ook die ander een wat getref is, ter wille van jou gered word. En dadelik is ook daardie leermeester gered. En nadat hy [Josef] die kindjie geneem het, het hy [hom] na sy huis weggeneem.

Hoofstuk 15

XV. 1 Ὁ δὲ Ἰάκωβος ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἄπην τοῦ δησαι φρύγανα ἵνα ἄρτοι γίνωνται. ἀπήγεν καὶ ὁ Ἰησοῦς μετ’ αὐτοῦ. καὶ συλλεγόντων αὐτῶν τὰ φρύγανα ἔχιδνα παλαμναῖα ἔδακεν τὸν Ἰάκωβον εἰς τὴν χεῖραν αὐτοῦ.

²⁹ Ek interpreteer die grammatikale frase ἵνα ἴδῃς as ’n “inhoudelike subjunktief” (kyk Black 2004:99; vgl nota 4 in die onderhawige hoofstuk in Black se boek).

En Jakobus het in die bos ingegaan om hout te bind, sodat hulle brood kan bak. Jesus het ook met hom saamgegaan. En terwyl hulle takke bymekaar gemaak het, het 'n misbaksel van 'n adder vir Jakobus in sy hand gepik.

2 Κατατεινομένου δὲ αὐτοῦ καὶ ἀπολλυμένου προέδραμεν τὸ παιδίον Ἰάκωβος πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ κατεφύσησεν τὸ δῆγμα καὶ παραχρῆμα ἴαθη τὸ δῆγμα. καὶ τὸ θηρίον ἀπενεκρώθη καὶ Ἰάκωβος ἐστάθη.

En, terwyl hy pyn verduur en sterwend was, het die kindjie Jakobus na Jesus gehardloop en hy het op die bytplek geblaas en dadelik was die byt genees. En die slang is vernietig en Jakobus het opgestaan.

Hoofstuk 16

XVI. 1 Πάλιν σχίζοντος ξύλα ἐν ἴσῳ νεωτέρου τινός, καὶ ἔσχισεν τὴν βᾶσιν τοῦ ποδὸς αὐτοῦ καὶ ἕξιαιμος γενόμενος ἀπέθνησκειν.

Weer,³⁰ toe 'n sekere jonkman hout in gelyke dele gesplits het, het hy sy voetsool oopgeklouf en hy het as gevolg van bloedverlies gesterf.

³⁰ Hierdie episode is redaksioneel op 'n ander plek in die ander Griekse manuskripte geplaas. In die weergawes in *Kodeks Atheniensis* (Gr 355) en *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) volg dit na hoofstuk nege, dit wil sê as hoofstuk 10, en in *Kodeks Bologna* (Univ 2702) is dit hoofstuk agt. Die lesing in KindEvTom, *Kodeks Atheniensis* (Gr 355), sien soos volg daaruit:

X 1 Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ξύλα σχίζων τις νεώτερος ἐν γειτονίᾳ τούτου ἔπεσεν ἢ ἀξίνη καὶ ἔσχισεν τὴν βᾶσιν τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, καὶ αὐτίκα ὀλιγοθύμησεν μικρὸν ἀπέθανεν. Ἐθορύβου δὲ γενομένου καὶ συνδρομῆς, ἔδραμεν καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς. καὶ βιασάμενος διῆλθεν τὸν ὄχλον, καὶ ἐκράτησεν τοῦ νεανίσκου τὸν πεπληγότα πόδα, καὶ εὐθέως ἴαθη. εἶπε δὲ τῷ νεανίσκῳ· ἀνάστα νῦν, σχίξε τὰ ξύλα καὶ μνημόνευέ μου. ὁ δὲ ὄχλος ἰδὼν τὸ γεγονός προσεκύνησαν τὸ παιδίον, λέγοντες· ἀληθῶς τάχα ὁ Θεὸς ἐνοικεῖ ἐν αὐτῷ.

“Na 'n paar dae het 'n byl, toe 'n sekere jonkman hout in die omgewing gekap het, geval en dit het sy voetsool oopgeklouf. En deurdat hy geweldig baie gebloeï het, het hy gesterf. Nadat 'n geruis en toeloop ontstaan het, het ook die kindjie Jesus daarheen gehardloop. En hy het met geweld deur die skare gebaan en het die verwonde voet van die jonkman styf vasgehou en dadelik is dit genees. Hy het vir die jonkman gesê: ‘Staan nou op, kap hout en dink aan my.’ Die skare wat die gebeurtenis gesien het, het die kindjie aanbid en gesê: ‘Waarlik, God woon in hom!’”

2 Θορύβου γεναμένου ἔδραμεν ὁ Ἰησοῦς καὶ βιασάμενος διήλθεν διὰ τοῦ ὄχλου καὶ κρατήσας τὸν πόδα τὸν πεπληγότα καὶ εὐθέως ἰάθη. καὶ εἶπεν τῷ νεανίσκῳ· ὕπαγε, σχίζε τὰ ξύλα σου.

Toe 'n kommosie ontstaan het, het Jesus [soontoe] gehardloop en nadat hy sy pad deur die skare gebaan het, het hy die verwonde voet vasgegryp en dit was dadelik genees. En hy het vir die jonkman gesê: "Gaan, kap jou hout."

3 Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν καὶ εἶπαν· πολλὰς γὰρ ψυχὰς ἔσωσεν ἐκ θανάτου καὶ ἔχει σῶσαι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Die skare wat [dit] gesien het, was verbaas en het gesê: "Immers, hy het baie siele van die dood gered en hy het die vermoë om al die dae van sy lewe [mense] te red."

Hoofstuk 17

XVII. 1 Ὀν[τος] δ[ὲ] τοῦ Ἰησοῦ δωδε[καετούς] ἐπορεύοντο [οἱ] γονεῖς αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔθος εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα. ἐν δὲ τῷ ἐπιστρέφειν αὐτοὺς ἀπέμεινεν Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ νομίσαντες εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ.

En toe Jesus twaalf jaar oud was,³¹ het sy ouers volgens gebruik na Jerusalem gegaan met die oog op die Paasfees. Op hulle terugkeer het Jesus in Jerusalem agtergebly. Maar sy ouers het nie [dit] geweet nie, want hulle het gedink dat hy op die weg saam is.

2 Ἦλθαν ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς αὐτῶν, καὶ μὴ εὐρόντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ ζητοῦντες αὐτόν. καὶ μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθήμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. ἐξίσταντο δὲ οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ πῶς ἀπεστομάτιζεν τοὺς πρεσβυτέρους καὶ

³¹ Die *KindEvTom* sluit hier direk aan by die kindheidspassasie in Lukas 2:41-52. Die variasies in die vertalings en in die ander Griekse manuskripte is gering en ook sonder betekenis vir die vraag na die tyd, plek en doel van skrywe van die weergawe in *Kodeks Sinaïtikos* (Gr 532).

ἐπιλύων τὰ κεφάλαια τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν τὰ σκολιὰ καὶ τὰς παραβολάς.

Hulle het 'n dagreis afgelê en hom gesoek onder die familieleden en hulle kennisse. En toe hulle hom nie gevind het nie, het hulle na Jerusalem teruggekeer om hom te soek. En na drie dae het hulle hom in die Tempel gevind, sittende in die midde van leermeesters, luisterende na hulle en besig om hulle vrae te vra. En die wat hom gehoor het, was in ekstase oor hoe hy die oudstes geleer het en die hoofpunte van die wet en die raaisels en gelykenisse van die profete uitgelê het.

3 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν; ἴδου ὀδυνώμενοι λυπούμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἵνα τί ἐζητεῖτέ με; οὐκ οἶδατε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με;

En sy moeder het vir hom gesê: “Kind, waarom doen jy dit aan ons? Kyk, met kommer en hartseer het ons jou gesoek.” En Jesus het vir hulle gesê: “Waarom soek julle my? Weet julle nie dat ek by diegene van my Vader moet wees nie?”

4 Οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι εἶπαν τῇ Μαρίᾳ· σὺ εἶ ἡ μήτηρ τοῦ παιδίου τούτου; ἡ δὲ εἶπεν· ἐγὼ εἶμι. εἶπαν δὲ πρὸς αὐτήν· μακαρία εἶ σύ, ὅτι ἠυλόγησεν κύριος ὁ Θεὸς τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας σου. τοιαύτην γὰρ σοφίαν ἐνεστῶς καὶ δόξαν ἀρετῆς οὐδὲ οἶδαμεν οὔτε ἠκούσαμεν ποτε.

En die skrifgeleerdes en die Fariseërs het vir Maria gesê: Is jy hierdie kindjie se Ma?” Sy het geantwoord: “Ek is.” Hulle sê vir haar: “Gelukkig is jy, want die Here God het die vrug van jou moederskoot geseën. Immers, [God] het so 'n wysheid en heerlike waarde gevestig wat ons nóg geken nóg ooit gehoor het.”

5 Ἀναστάς δὲ ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ. καὶ διетήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα συμβαλοῦσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ὁ Ἰησοῦς προέκοπτεν σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι παρὰ Θεῶ καὶ ἀνθρώποις. ὧ ἡ δό[ξα]

En Jesus, wat vandaar opgestaan het, het sy moeder gevolg en was aan sy ouers onderdanig. En sy het al hierdie woorde wat sy in haar hart bewaar het, bewaar. En Jesus het gegroei in wysheid en ouderdom en guns by God en by die mense – aan [God] die eer

3. RELEVANSIE VAN TEKS EN VERTALING

Vanuit 'n inter-kanonieke perspektief gesien, het Jesus se wonderwerke in die *KindEvTom* hulle mees formele verwantskap met dié in die Lukasevangelie. Dit dui nie alleen op 'n nabye verwantskap met Lukas³² nie, maar ook op 'n vroeë samestelling van die manuskrip in *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) voordat die wye verspreiding van ander Nuwe-Testamentiese geskifte plaasgevind het.³³ 'n Vroeë datum vir die *KindEvTom* – dit was in Grieks reeds aan tweede-eeuse skrywers bekend – word voorts ondersteun deur *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) se anonimiteit wat 'n algemene kenmerk van geskifte was wat in die eerste en tweede eeu nC geskryf is (kyk Kurt Aland 1965:1-13; Meade 1986:103-105).

Net soos Chartrand-Burke (2001) is ek van oordeel dat die Griekse weergawe van die *KindEvTom* in *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) as die mees outentieke manuskrip van hierdie kindheidsevangelie gesien behoort te word. In my D Litt-proefskrif het ek hierdie oordeel gemotiveer op grond van 'n aangeleentheid wat Chartrand-Burke in haar keuse vir *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) – bó *Kodeks Sinaitikus* (Gr 532), *Kodeks Bologna* (Univ 2702) en *Kodeks Atheniensis* (Cod Ath Gr 355) – nie ingesien het nie (kyk Van Aarde 2005, hoofstuk 4). Hierdie motief is my oortuiging dat die outentieke konteks van die Griekse weergawe van die *KindEvTom* in *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) in die Ebionitiese vroeë Christendom gesoek behoort te word. In hierdie opsig lewer my vertaling van en ondersoek na hierdie manuskrip 'n bydrae tot die navorsing oor die *KindEvTom*. Dit is my voorneme om hierdie bydrae in ander navorsingsartikels te publiseer.

³² Beide die *KindEvTom*, *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) en die Evangelie van Lukas eindig dikwels hulle stories met die karakters wat óf na hulle huise terugkeer (*KindEvTom*, *Kodeks Sinaitikus* [Gr 453] 13:3; 14:4; miskien 7:4; Luk 1:23, 56; 2:20, 39, 51; 5:25; 7:10; 23:49; 24:12) óf eweneens vooruitgaan (Luk 4:14, 30; 5:16; 7:50; 8:39; 9:56; 10:37; 17:14, 19; 24:52). Die duidelikste verband tussen die twee tekste is die *KindEvTom* se gebruik van die storie van *Jesus in die Tempel*. Op grond van hierdie ooreenkomste en die gebrek aan ander inter-kanonieke motiewe in *KindEvTom*, *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453), wil dit lyk of Lukas, en miskien daarmee saam Handeling, die enigste Christelike teks was wat aan die outeur van die Griekse weergawe van die *KindEvTom* in *Kodeks Sinaitikus* (Gr 453) bekend was. Dit blyk egter verseker te wees dat kindheidsvertellings in die algemeen aan die outeur van die *KindEvTom*, soos aan verskeie ander skrywers van die vierde eeu, bekend was (bv Chrysostomos en Epiphanius – kyk Van Aarde 2005, veral hoofstuk 4).

³³ In die ander uitgebreide Griekse weergawe van die *KindEvTom* in *Kodeks Sinaitikus* (Gr 532) word slegs een verhaal vanuit 'n ander vroeë-Christelike geskifte buite die Nuwe Testament geneem, naamlik “Jesus Maak 'n Gesoute Vis Lewendig”, soos van Petrus in *Handeling van Petrus* 13 vertel word.

Literatuurverwysings

- Aland, K 1965. *The authorship and integrity of the New Testament*. London: SPCK.
- Black, D A [1998] 2004. *It's still Greek to me: An easy-to-understand guide to intermediate Greek*. Sixt Printing. Grand Rapids, MI: Baker Books.
- Blass, F / Debrunner, A [1896] 1970. *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, bearbeitet von A Debrunner. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Chartrand-Burke, T 2001. *The Infancy Gospel of Thomas: The text, its origins, and its transmission*. PhD dissertation, University of Toronto.
- Conzelmann, H & Lindemann, A 1977. *Arbeitsbuch zum Neuen Testament*. 3., wiederum durchgesehene und verbesserte Auflage. Tübingen: JCB Mohr (Paul Siebeck).
- Delatte, A 1927. Évangile de l'enfance de Jacques: Manuscript No. 355 de la Bibliothèque Nationale, in *Anecdota Atheniensiæ, Vol 1: Textes grecs inédits relatifs à l'histoire des religions*, 264-271. Paris: Edouard Champion.
- De Santos Otero, A (ed) 1967. *Das Kirchlenslawische Evangelium des Tomas*. Berlin: De Gruyter. (PTS 6.)
- Eden, P T (ed) 1984. *Seneca "Apocolocyntosis"*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fabricius, J (Hrsg) 1703. *Codex Apocryphus Novi Testamenti*, Band 1, 159-167. Hamburg: Schiller
- Hock, R F 1995. *The Infancy Gospel of Thomas*, in Hock, R F, *The Infancy Gospels of James and Thomas: With introduction, notes, and original text featuring the New Scholars Version translation*, 84-158. Santa Rosa, CA: Polebridge Press. (The Scholars Bible.)
- Jastrow, M 1975. *A dictionary of the Targumim, the Talmud Babli and Yerushalmi*. New York: The Judaica Press.
- Kuhn, K H 1970. A Coptic Jeremiah Apocryphon. *Le Muséon* 83, 95-135, 291-350.
- Meade, D G 1986. *Pseudonymity and Canon: An investigation into the relationship of authorship and authority in Jewish and earliest Christian tradition*. Tübingen: Mohr. (WUNT 39.)
- Noret, J 1972. Pour une édition de l'Évangile de l'enfance selon Thomas. *Analecta Bollandiana* 90, 412.
- Thilo, J (ed) 1832. *Codex Apocryphus Novi Testamenti*. Leipzig: Vogel.
- Van Aarde, A G 2004. ἸΗΖΟΥΣ – The Davidic Messiah as political saviour in Matthew's history, in Van der Watt, J G (ed), *Salvation in the New Testament: Perspectives on soteriology*. Leiden: Brill. (Novum Testamentum Supplements.)
- Van Aarde, A G 2005. Die Kindheidsewangelie van Tomas as 'n heroïese mite van die god-kind Jesus in die konteks van die Ebionitiese Christendom. DLitt-proefskrif, Universiteit van Pretoria.
- Voicu, S J 1997. Histoire de l'enfance de Jésus, in Bovon, F & Geoltrain (eds), *Écrits apocryphes chrétiens, I*, 191-196, 197-204. Paris: Gallimard.
- Von Tischendorf, C 1846. Rechenschaft über meine handschriftlichen Studien auf meiner wissenschaftlichen Reise von 1840 bis 1844. *Jahrbücher der Literatur* (Vienna: Carl Gerold Anzeigeblatt) 114, 45-58.

Die Kindheidsewangelie van Tomas vertaal in Afrikaans

Von Tischendorf, C [1851] 1854. *Synopsis Evangelica*. Lipsiae: Avenarius & Mendelssohn. [Herdruk van *De evangeliorum apocryphorum origine et usu*. Den Haag: Thierry & Mensing, 1851.]

Von Tischendorf, C [1854] 1876. *Evangelica Apocrypha*. 2.Auflage. Leipzig: Avenarius and Mendelsohn.

Weissengruber, F 1978. Grammatiese Ondersoekings tot Thomasewangelium A, in Fuchs, A & Weissengruber, F (Hrsg), *Konkordans tot Thomasewangelium, Version A ind B*, 205-226. Freistadt: Plöchl.